

Основи підприємницької діяльності

1. Зміст і поняття підприємницької діяльності

Всі види підприємницької діяльності, а також зміст підприємництва як соціально-економічного процесу регламентуються Господарським Кодексом України (глава 4).

Згідно із ст.42 ГКУ підприємництвом є самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, здійснювана суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку.

Підприємці мають право без обмежень самостійно здійснювати будь-яку підприємницьку діяльність, не заборонену законом. На відміну від цього здійснення підприємницької діяльності органами державної влади та органами місцевого самоврядування забороняється.

Підприємці мають право укласти з громадянами договори щодо використання їх праці. При укладенні трудового договору підприємець зобов'язаний забезпечити належні і безпечні умови праці, оплату праці не нижчу від визначеної законом та її своєчасне одержання працівниками, а також інші соціальні гарантії, включаючи соціальне й медичне страхування та соціальне забезпечення відповідно до законодавства.

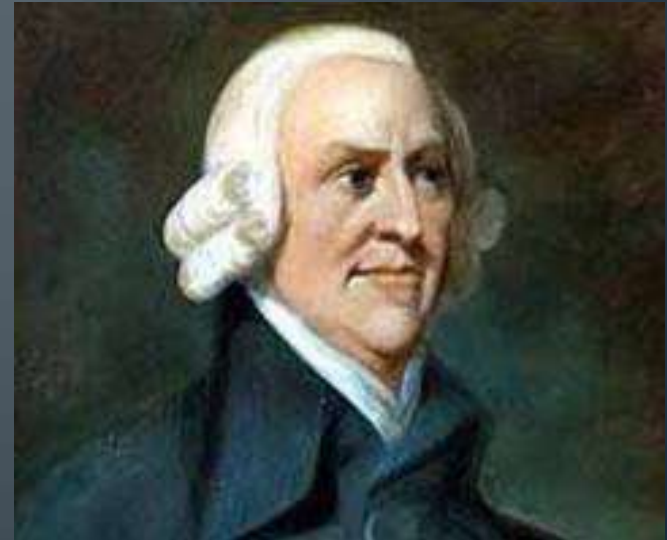
Підприємці зобов'язані не завдавати шкоди довкіллю, не порушувати права та законні інтереси громадян і їх об'єднань, інших суб'єктів господарювання, установ, організацій, права місцевого самоврядування і держави. За завдані шкоду і збитки підприємець несе майнову та іншу встановлену законом відповідальність.

2. Історія розвитку підприємницької діяльності

Термінологічна сутність і зміст поняття "підприємництво" змінювалися й упорядковувалися в процесі розвитку економічної теорії. За часів римського права під "підприємництвом" розуміли заняття, діяльність, здебільшого комерційну.

Вважається, що одним з перших науковців, хто серйозно зацікавився підприємництвом, був А.Сміт. Однак до нього цей "феномен" досліджував Р. Кантильйон, який сформулював тезу, відповідно до якої розбіжності між попитом та пропозицією на ринку дають можливість окремим суб'єктам ринкових відносин купувати товари дешевше і продавати їх дорожче. Саме він визнав цих суб'єктів ринку підприємцями (в перекладі з франц. - посередник).

У сучасній економічній ненормативній літературі чіткого визначення підприємництва немає. Сутність цього явища здебільшого визначається метою підприємницької діяльності. Наприклад, А.Н. Азріллян у своєму "Великому економічному словнику" дає таке визначення; "Підприємництвом є ініціативна самостійна діяльність громадян, спрямована на одержання прибутку чи особистого доходу, здійснювана від свого імені, під свою майнову відповідальність чи від імені і під юридичну відповідальність юридичної особи". Майже такий підхід панує сьогодні в Україні, оскільки він закріплений законодавчо, зокрема, у Господарському Кодексі України, інших нормативних документах, якими керуються в разі здійснення підприємницької діяльності.

3. Форми здійснення підприємницької діяльності

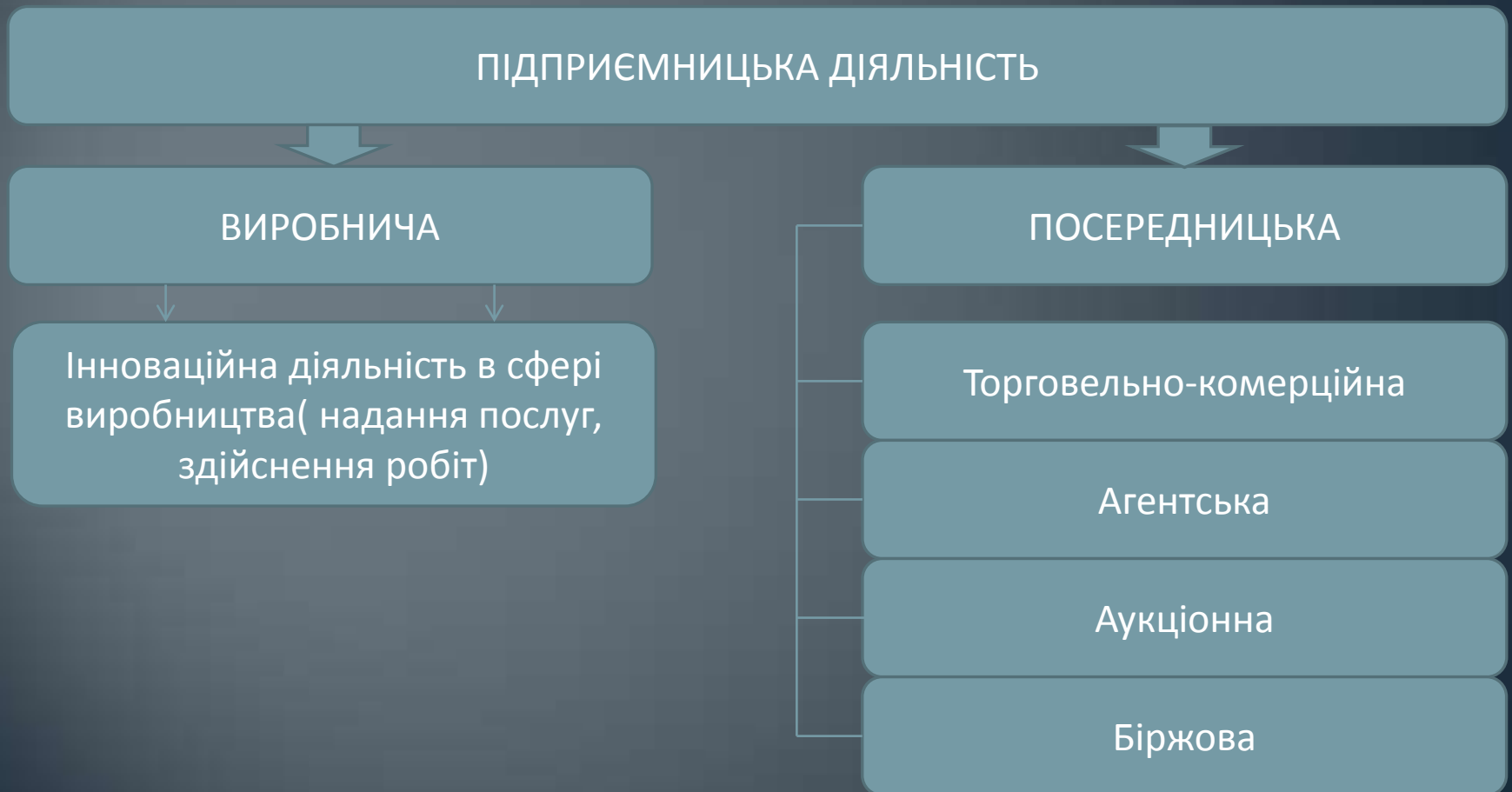
Аналізуючи різні точки зору щодо визначення сутності підприємництва, можна зробити висновок, що як соціально-економічний феномен підприємницька діяльність представляє собою реалізацію особливих здібностей індивіда, що виражається в раціональному поєднанні факторів виробництва на основі інноваційного ризикового підходу для отримання виправданого підприємницького доходу. Під підприємницьким доходом тут варто розуміти додатковий дохід від управління, одержуваний підприємцем завдяки його природним якостям чи особливому вмінню аналізувати і по-новому комбінувати фактори виробництва в залежності від зовнішніх умов.

З огляду на те, що підприємницька діяльність пов'язана зі здійсненням визначених функцій, таку діяльність можна охарактеризувати як процес планування, організації і здійснення безперервного, постійно відновлюваного відтворення товарів (надання послуг) з метою задоволення економічних, соціальних і екологічних потреб суспільства (його членів) і одержання прибутку.

Підприємницька діяльність може здійснюватися в таких формах:

- безпосереднє виробництво будь-якого товару (продукту, послуги);
- виконання посередницьких функцій з товароруху від виробника до споживача.

4. Характеристика цілей, завдань, суб'єктів і об'єктів і підприємництва

У підприємництві доцільно розглядати два основних елементи:

- інноваційну діяльність як підприємницьку функцію;
- дії підприємця як носія і втілювача даної функції.

Результатом кожного типу підприємницької діяльності є досягнення сформульованих цілей.

Основними цілями підприємницької діяльності є:

- одержання прибутку від вкладеного в той чи інший об'єкт підприємництва капіталу, фінансових, ресурсних, матеріальних і нематеріальних засобів;
- задоволення попиту суспільства щодо конкретних потреб його членів.

У процесі виробництва чи посередницької діяльності цілі можуть носити більш глобальний характер, зокрема, це може бути:

- нагромадження коштів для завоювання нових ринків і розвитку виробництва;
- поліпшення соціальних умов співробітників підприємства;
- формування та оптимізація платоспроможного попиту споживачів продукції підприємства;
- формування етичних і високоморальних норм в суспільстві, поліпшення культури споживання тощо.

Основним суб'єктом підприємницької діяльності виступає підприємець, який взаємодіє зі споживачем, державою, найманими працівниками, партнерами по бізнесу. Взаємодія підприємця із зовнішніми організаціями, партнерами, конкурентами, окремими групами споживачів, постачальниками, місцевими і центральними органами влади, податковими органами, митницею й іншими учасниками підприємницької діяльності вимагає дотримання установлених форм, норм і правий співробітництва, про які вже йшлося в цьому підрозділі.

Об'єктами підприємництва є, по-перше, інноваційна (дослідження, розробки, технічні послуги), по-друге, виробнича (з виготовлення товарів і надання послуг), по-третє, торговельно-посередницька діяльність. Об'єктами власне підприємницької діяльності є виготовлена продукція, виконана робота чи надана послуга, - все, що може задовольнити потреби і пропонується на ринку для придбання, використання і споживання.

5. Формування ефективного підприємницького середовища

Здійснення ефективного підприємництва можливо лише за умов визначеної суспільної ситуації - підприємницького середовища, під яким зазвичай розуміють ринок, ринкову систему відносин, а також особисту волю підприємця, тобто його особисту незалежність, що дозволяє прийняти конструктивні в невідоме підприємницькі рішення.

Відтак, підприємницьке середовище – суспільна економічна ситуація, що включає ступінь економічного волевиявлення, наявність (чи можливість появи) підприємницького корпусу, домінування ринкового типу економічних зв'язків, можливість формування підприємницького капіталу і використання необхідних ресурсів.

6. Культура підприємницької діяльності

Одним з факторів впливу на формування належного підприємницького середовища, урахування якого особливо актуалізується на сучасному етапі розвитку ринкових відносин в Україні, є культура. Культурне середовище структурно підрозділяється на зовнішнє і внутрішнє.

- Зовнішнє культурне середовище є складовою частиною макросередовища, що випиває на поведінку суб'єктів підприємництва.
- Внутрішнє культурне середовище відноситься до мікросередовища і впливає як на формування взаємовідносин всередині самого підприємства, так і з діловими партнерами.

Склад культурного середовища характеризується сукупністю таких факторів, як політика, технологія, освіта, мистецтво, цінності і відносини, релігія, мова, правознавство, соціальний статус. Так, вивчення політики може допомогти зрозуміти потенціал суспільного внеску тієї чи іншої країни в діловий клімат підприємства. Стабільність політичного клімату, характеристики угруповань, партій, що підтримують закордонний бізнес чи навпаки перешкоджають йому, ступінь впливу кожного з угруповань - фактори, що дають змогу оцінити ступінь підприємницького ризику в політичних відносинах. Вивчення технології може дати інформацію про потенціал ринку, ступінь розвиненості його інфраструктури, ступінь розвитку науки і нововведень, дослідити науковий потенціал. Порівняльний аналіз освіти і мистецтва допомагає при вивченні грамотності і її впливу на технічне і професійне навчання, а також на ефективність ринкових взаємозв'язків і підприємницьких відносин. Освітній рівень формує відношення до цінностей, які доцільно визначати при формуванні і розвитку підприємницької діяльності.

7. Державна підтримка підприємницької діяльності

Здійснення державної підтримки підприємництва регламентовано в ГКУ ст.48, відповідно до якої з метою створення сприятливих організаційних та економічних умов для розвитку підприємництва органи влади на умовах і в порядку, передбачених законом виконують таке:

- надають підприємцям земельні ділянки, передають державне майно, необхідне, для здійснення підприємницької діяльності;
- сприяють підприємцям в організації матеріально-технічного забезпечення та інформаційного обслуговування їх діяльності, підготовці кадрів;
- здійснюють первісне облаштування неосвоєних територій об'єктами виробничої і соціальної інфраструктури з продажем або передачею їх підприємцям у визначеному законом порядку;
- стимулюють модернізацію технології, інноваційну діяльність, освоєння підприємцями нових видів продукції та послуг;
- надають підприємцям інші види допомоги.

В цілому підприємництво поділяється на дві полярні сфери - на державне і приватне підприємництво. Державним підприємництвом є форма здійснення бізнес-процесів від імені підприємства, заснованого державними органами управління, уповноваженими (відповідно до чинного законодавства) на управління державним майном (державне підприємство) чи органами місцевого самоврядування (муніципальне підприємство). Приватним підприємництвом є активна інноваційна діяльність від імені приватного підприємства чи підприємця (якщо така діяльність здійснюється без найму робочої сили, у формі індивідуальної трудової діяльності). Кожен з цих видів підприємництва має характерні ознаки, але основні принципи їх здійснення багато в чому збігаються. В обох випадках підприємницька діяльність передбачає ініціативність, відповідальність, інноваційний підхід, прагнення до максимізації прибутку.

8. Договірна діяльність у сфері підприємництва

Невід'ємною складовою співробітництва в сфері підприємництва є угода, тобто економіко-правова форма досягнення підприємницької мети. Згідно зі СТ.41 Цивільного кодексу України (далі - ЦКУ), угодами визнаються дії громадян та організацій, спрямовані на встановлення, зміну чи припинення правовідносин юридичних і фізичних осіб в сфері підприємницької діяльності.

Отже, угода - це будь-яка домовленість між підприємцями, в основі якої лежить комерційний інтерес. Результатом угоди як процесу обміну на компенсаційній основі є задоволення всіх учасників угоди, досягнення поставлених ними комерційних цілей чи одержання в результаті обміну цінностями користі, вигоди.

Основними напрямками співробітництва можуть бути сфера виробництва, товарообміну, торгівлі, фінансових відносин.

У сфері виробничих відносин використовуються такі форми співробітництва, як організація спільних підприємств; організація змішаних підприємств; виробнича кооперація; лізинг; проектне фінансування; ліцензування; управління за контрактом; підрядне виробництво тощо.

Основними формами співробітництва в сфері товарообміну (зустрічна торгівля) є бартер, бартерні операції; зустрічні постачання; комерційна триангуляція (бартерні операції, у яких беруть участь три і більше сторін); операції з давальницькою сировиною (толінг) тощо.

У сфері торгівлі застосовуються наступні форми взаємин; звичайна угода; форвардна угода; угода про передачу інформації; угода про встановлення прямих виробничих зв'язків; угода типу "spot"; угода про експорт-імпорт товару тощо.

Взаємодія підприємців у сфері фінансових відносин в основному зводиться до факторингу і комерційного трансферу в залежності від сфери, у рамках якої здійснюються відносини підприємців (національна, міжнаціональна чи міжнародна).

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ!

